

М. Б. Стиранка, кандидат юридичних наук
ORCID: 0009-0007-6523-0586

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ЦИФРОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Стаття присвячена визначенню змісту та меж участі штучного інтелекту (ШІ) у цифрових правовідносинах шляхом розмежування технічної автономності й юридичної суб'єктності. Показано, що пропозиція запровадити категорію «електронної (цифрової) особи» має розглядатися не як прирівнювання до людини, а як обмежена правова фікція для ідентифікації систем, адресації наслідків алгоритмічних дій та організації відшкодування шкоди. Узагальнення доктрини демонструє зсув дискурсу від метафізики «свідомості» до інституцій підзвітності: реєстрів високоризикових систем, прозорості моделей і даних, аудиту життєвого циклу, страхування та розподілу ризиків між розробником, власником платформи, оператором і користувачем. Обґрунтовано мінімальний стандарт «електронної особи»: стабільний ідентифікатор; реєстрація відповідального куратора з обов'язками контролю, страхового покриття та компенсації; журнали подій і протоколи перевірок; процедурні «вимикачі» та механізми відкликання делегованих повноважень. За цих умов можливе надання системі вузько окресленої дієздатності (мікрооперації, виконання смарт-угод у лімітах), тоді як деліктоздатність реалізується через персоніфіковану відповідальність людських і корпоративних носіїв рішень. Проаналізовано європейський тренд: від ідеї «електронної особи» (рекомендаційні підходи 2017 р.) до ризик-орієнтованої моделі регулювання (вимоги до безпеки, даних, прозорості та оцінки відповідності, процесуальні презумпції причинного зв'язку). Запропоновано рамку для України – «Карту правових реформ використання ШІ»: поетапне впровадження реєстрів, обов'язкових звітів про вплив, незалежного аудиту, процесуальних правил доступу до технічних доказів та галузевих стандартів комплаєнсу.

Ключові слова: штучний інтелект, цифрові правовідносини, цифрова (електронна) особа, правосуб'єктність, відповідальність, аудит.

M. B. Styranka. Artificial Intelligence in Digital Legal Relations

The article is devoted to defining the content and limits of the participation of artificial intelligence (AI) in digital legal relations by distinguishing between technical autonomy and legal subjectivity. It is shown that the proposal to introduce the category of “electronic (digital) person” should not be considered as an equalization to a person, but as a limited legal fiction for identifying systems, addressing the consequences of algorithmic actions and organizing compensation for damage. The generalization of the doctrine demonstrates a shift in discourse from the metaphysics of “consciousness” to institutions of accountability: registers of high-risk systems, transparency of models and data, life cycle audit, insurance and risk sharing between the developer, platform owner, operator and user. The minimum standard of an “electronic person” is substantiated: a stable identifier; registration of a responsible curator with responsibilities for control, insurance coverage and compensation; event logs and audit protocols; procedural “switches” and mechanisms for revoking delegated powers. Under these conditions, it is possible to provide the system with narrowly defined capacity (microtransactions, execution of smart contracts within limits), while tortious capacity is implemented through the personalized responsibility of human and corporate decision-makers. The European trend is analyzed: from the idea of an “electronic person” (recommended approaches of 2017) to a risk-oriented regulatory model (requirements for security, data, transparency and conformity assessment, procedural presumptions of causation). A framework for Ukraine is proposed – “Map of legal reforms of the use of AI”: phased implementation of registers, mandatory impact reports, independent audit, procedural rules for access to technical evidence and industry compliance standards.

Key words: artificial intelligence, digital legal relations, digital (electronic) person, legal personality, liability, audit.

Постановка проблеми. Сьогоднішня хвиля цифрових інновацій справді виходить за рамки чинних доктрин і потребує уточнених нормативних меж. Пропозиція запровадити категорію «електронної особи» покликана надати правовій системі гнучкий інструмент для врегулювання участі автономних технічних систем у правовідносинах. Йдеться не про механічне прирівнювання до фізичної особи, а про функціоналізовану правосуб'єктність, обсяг якої визначається цілями застосування системи, рівнем її автономності, перевірваністю рішень і можливістю покладання відповідальності. У цьому підході штучний інтелект може співіснувати у двох режимах: як об'єкт права (майно/технологія під контролем власника або оператора) і як «цифрова особа» для виконання вузько окреслених дій, коли потрібна юридична адресація наслідків алгоритмічних операцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дискурс про ШІ в цифрових правовідносинах еволюціонує від питання «суб'єктності» до інституцій підзвітності. Антропоцентричну позицію, що заперечує повну правосуб'єктність ШІ, обґрунтовують S. M. Solaiman, а також А. Гончарова й Д. Мурач, С. В. Залевський: вони вказують на ризик розмивання персональної відповідальності та конфлікт із правами людини.

© М. Б. Стиранка, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Функціоналістський підхід розвивають S. Chopra та L. White, а також F. Andrade, P. Novais, J. Machado, J. Neves: пропонується «обмежена» технічна суб'єктність для автоматизованих дій за умови трасованості рішень і фіксації відповідального бенефіціара. Аналогію з юридичною особою тлумачать обережно: С. О. Стефурак підкреслює похідний, інструментальний характер такої конструкції під людським контролем. В українському полі О. А. Баранов, О. В. Харитонova та Є. О. Харитонов акцентують на ідентифікації систем, аудиті, страхуванні ризиків і адміністративному нагляді; М. Карчевський аналізує «соціалізацію» ШІ; Ю. О. Легеца, В. М. Олійник, І. М. Олійченко – інформаційне забезпечення публічної влади. Нерозв'язаними лишаються стандарти доказування в «чорних скриньках», моделі компенсації та єдині критерії ризику; консенсус схиляється до режиму відповідального використання замість «електронної особи».

Метою наукової статті є визначення штучного інтелекту у цифрових правовідносинах.

Виклад основного матеріалу. Ключем до практичної реалізації є встановлення мінімального стандарту правосуб'єктності електронної особи: стабільний ідентифікатор; реєстрація відповідального куратора (розробника, власника чи провайдера), на якого покладаються обов'язки контролю, страхового покриття та відшкодування; вимоги прозорості та аудитуваності (журнали подій, протоколи верифікації, пояснюваність рішень); процедурні механізми негайного зупинення й відзиву делегованих повноважень. За цих умов «цифрова особа» отримує обмежену дієздатність у наперед визначених відносинах (наприклад, укладення мікрооперацій у цифрових сервісах, виконання смарт-угод у межах лімітів), тоді як деліктоздатність матеріалізується через персоніфіковану відповідальність оператора цифрових технологій.

Такий двопозиційний режим знімає хибну дихотомію «або об'єкт, або повна особа» й уникає розмивання відповідальності фізичної чи юридичної особи. Він дозволяє правопорядку підтримувати інновації, одночасно зберігаючи принципи належної правової процедури, ефективного захисту прав людини та відшкодування шкоди. Подальший розвиток концепції має зосереджуватися на уніфікації матеріальних і процесуальних критеріїв визнання електронної особи, колізійних прив'язках для транскордонних операцій і узгодженні стандартів прозорості та аудиту з галузевими регуляціями даних, конкуренції та кібербезпеки [1].

Теза про те, що «на міжнародному рівні роботи вже позиціонуються як суб'єкти права», коректніше описується як науково-політична гіпотеза, а не чинна норма. Європейський парламент у Резолюції 2017 року про цивільно-правові правила робототехніки справді запропонував до обговорення ідею «цифрової (електронної) особи» для найскладніших автономних систем, одночасно окресливши рамки реєстрації, страхування, прозорості алгоритмів і механізмів «вимикача». Документ мав рекомендаційний характер і не створював юридичної особи для роботів; відтоді регуляторний фокус ЄС змістився від персоніфікації машин до ризик-орієнтованого регулювання та відповідальності людей і організацій, які розробляють, впроваджують або експлуатують системи ШІ. Прийнятий у ЄС комплекс актів щодо штучного інтелекту пішов саме цим шляхом: встановлено вимоги до безпеки, управління даними, прозорості, наглядовості та оцінки відповідності, а питання відшкодування шкоди вирішується через оновлення режимів відповідальності виробника і процесуальні презумпції причинного зв'язку у справах, пов'язаних із ШІ. У більшості юрисдикцій світу правосуб'єктність роботів не визнана; натомість діє конструкція «керуваної делегації»: робот може вчиняти технічно автономні дії у межах наперед визначеного мандату, але правові наслідки та обов'язок відшкодування покладаються на ідентифікованих людських або корпоративних кураторів. Отже, ідея «робота-агента», що має власне майно, відповідає за зобов'язання й виступає стороною процесу, залишається предметом дискусії та експериментального моделювання, а не усталеною міжнародною практикою; ключовим трендом є не надання машинам статусу юридичної особи, а забезпечення прозорості, аудиторності й персоніфікованої відповідальності за їх використання [2]. Документ містить загальні положення, що стосуються юридичної відповідальності за шкоду, завдану роботами, розвитку роботів і штучного інтелекту, етичні засади розроблення й використання роботів.

Нерідко для кваліфікації інтелекту на «людському» рівні, тобто на рівні, релевантному для суб'єктності у праві, посилаються на тест Тюрінга. Запропонований Аланом Тюрінгом у 1950 році, цей підхід слугує операційним критерієм виявлення інтелектуальної поведінки: система вважається інтелектуальною, якщо у процесі стандартизованої взаємодії здатна виконувати завдання на рівні людини й у такий спосіб вводити в оману експерта-спостерігача щодо власної природи [3]. Відповідно виходять із припущення, що сучасні та найближчі за розвитком об'єкти ШІ можуть демонструвати результати, співмірні з вимогами цього тесту, тобто досягати функціональної еквівалентності «людському» рівню в окремих комунікативних і когнітивних сценаріях.

У такому ракурсі ШІ трактується як клас технічних систем, зорієнтованих на імітацію раціональної поведінки людини – як із пізнавальною метою (моделювання людського інтелекту), так і з прикладною метою створення агентів, здатних автономно діяти у складних, змінних умовах. Репрезентативною реалізацією цієї парадигми виступає робототехнічний агент: робот можна визначити як автономну штучну систему, наділену інтелектуальними функціями, що дозволяють сприймати середовище, приймати рішення в межах заданих цілей і виконувати юридично релевантні дії у матеріальному чи цифровому просторі [4].

Принципово важливо розрізнити: з одного боку, – надання правової допомоги із застосуванням ШІ як інструмента підтримки (пошук норм, аналіз текстів, підготовка проектів документів) і з іншого – здійснення

юридично значущих дій (ухвалення владних або приватно-правових рішень, що породжують права та обов'язки). Друге належить виключно людині чи колективним людським утворенням (державним органам, підприємствам, установам). Наділення робота «юридичною компетентністю» підміняє суб'єкт права об'єктом і розмиває персоніфікацію відповідальності; відповідати за наслідки використання систем мають їхні розробники, власники, оператори та користувачі.

Поширена аналогія з юридичною особою як «юридичною фікцією» не вирішує проблеми. Юридична особа має нормативно визначені органи волевиявлення, майнову відокремленість і процесуальні канали притягнення до відповідальності. Робот таких властивостей не має: його «рішення» є результатом алгоритмічно зумовленої обробки даних і зовнішніх налаштувань. Навіть у договірній сфері, де інколи пропонують застосовувати за аналогією норми про юридичних осіб, правовідносини вимагають здатності до волевиявлення, погодження умов, висунення та прийняття зустрічних вимог – тобто правової волі й дієздатності, що притаманні лише людським суб'єктам. Тому коректною моделлю є використання роботів як технічних агентів у межах делегованого мандату з покладенням усієї юридичної відповідальності на визначених особових носіїв контролю – фізичних чи юридичних осіб.

Іноземні автори вказують, що штучним агентам може бути надано моральне підґрунтя для правосуб'єктності тоді, коли вони демонструють справжню автономність дій і наявність значущого, набутого або запрограмованого, суб'єктивного досвіду [5]. Водночас такі системи не лише виконують закладені алгоритми, а й здатні навчатися на власних помилках і результатах, модифікуючи поведінку під впливом когнітивних, реактивних та проактивних процесів [6].

Попри це, дизайн, цілі та межі поведінки ШІ визначаються людьми, незалежно від рівня його складності чи «автономності». Разом із тим, зі зростанням технічної спроможності окремі системи набувають рис, подібних до людських, зокрема здатності до самостійних міркувань і оперування складними абстракціями [7]. Отже, якщо визнання «цифрової (електронної) особи» ґрунтується не на суто юридичній доцільності вирішення окремих практичних проблем, а на атрибутах самого юніта, це ставить питання про перегляд базових підходів до правосуб'єктності загалом.

У сучасній науковій дискусії про можливість надання штучному інтелекту статусу «цифрової (електронної) особи» акцент зсувається з технічних характеристик на соціально-правові аспекти.

Термін «особа» історично пов'язаний із соціальними та правовими ролями людини. Якщо ж цифрові агенти починають виконувати частину таких ролей (наприклад, в обслуговуванні, управлінні інформацією чи навіть у сфері креативних практик), виникає питання, чи можна їх «персоніфікувати» в межах правового поля. Дослідники вказують: XXI століття характеризується трансформацією соціальних ролей, і штучні інтелекти здатні виконувати нові функції у суспільстві, тому юридична термінологія також потребує перегляду.

Ключове питання – чиї інтереси здатен представляти робот: власника (як майнового суб'єкта, що володіє системою); розробника (як носія авторських чи суміжних прав); користувача (який фактично делегує повноваження системі для виконання завдань). Для врегулювання цієї проблеми потрібні чіткі механізми делегування повноважень, що може бути спеціальний договір або реєстраційна процедура, де фіксуються обсяг і межі дій, які ШІ має право виконувати від імені людини чи організації. Складнішим є питання, чи може робот мати власні правові інтереси. У класичному розумінні інтерес пов'язаний із потребами та цінностями особи. Якщо ШІ розглядається лише як інструмент, його «інтереси» зводяться до технічних цілей, закладених розробником чи користувачем. Проте якщо визнається можливість набуття «суб'єктивного досвіду» (навчання, самокорекція, автономна поведінка), тоді постає дискусія про формування інтересів, які не завжди збігаються з намірами людини.

Надання ШІ правосуб'єктності неминуче вимагає глобального перегляду традиційних концепцій особи у праві, що означає, що законодавець має відповісти на низку принципових питань: що означає персоніфікація в цифрову епоху, яким чином оформлюється представництво від імені ШІ, і чи можна говорити про «власні інтереси» алгоритмічного суб'єкта. Без вироблення системних рішень у цих площинах формальне закріплення «електронної особи» може залишитися лише декларативною конструкцією [7].

Сучасні системи штучного інтелекту дійсно демонструють високий рівень аналітичних та когнітивних можливостей, але всі вони залишаються системами вузького (спеціалізованого) інтелекту, що означає, що їхні функції обмежені певною сферою – обробкою природної мови, розпізнаванням зображень, оптимізацією логістики тощо. Жодна з відомих систем не наближається до рівня загального інтелекту, властивого людині, який охоплює універсальність, адаптивність і свідомість.

Ідея надання ШІ часткової правосуб'єктності розглядається як можливість регулювати їхню участь у правовідносинах у межах конкретних завдань (наприклад, укладення «розумних контрактів», виконання автоматизованих операцій). Такий підхід дозволяє врегулювати юридичну відповідальність і встановити межі делегованих повноважень без ототожнення ШІ з людиною. Повна правосуб'єктність, аналогічна правосуб'єктності фізичної чи юридичної особи, наразі неможлива, оскільки вона передбачає: наявність свідомості та волі, що дозволяють усвідомлювати та контролювати свої дії; здатність до комплексного соціального функціонування – участь у різних сферах суспільного життя, де потрібна моральна та правова відповідальність; самостійне формування інтересів і цінностей, що є невіддільними від людської природи [8].

Тому сучасні дослідження сходяться на тому, що хоча штучний інтелект може виступати об'єктом правового регулювання і навіть отримати обмежений статус суб'єкта права для виконання технічних і правових функцій, але прирівнювати його до людини як до повноцінної особи немає ані практичних, ані концептуальних підстав.

Законодавець повинен встановити чіткі критерії, і одним із ключових має стати здатність нести юридичну відповідальність. У класичному теоретичному розумінні застосування відповідальності передбачає наявність свідомості, волі та здатності прогнозувати наслідки своїх дій. У контексті визначення відповідальності ШІ постає питання: чи може система, що здатна навчатися та змінювати свою поведінку, відповідати за дії, які навіть розробник не міг повністю передбачити? Відповідь, яку нині пропонує наука і політика, полягає у запровадженні проміжних моделей – наприклад, «відповідальності через посередництво» (responsibility-by-proxy), де фактичну відповідальність несуть власники, розробники чи користувачі системи.

У пункті АІ Резолюції Європейського парламенту 2017 року «Про правовий статус роботів» прямо зазначено, що існуючі директиви ЄС не враховують ситуацій, коли роботи нового покоління здатні до постійного самонавчання, а отже їхня поведінка і взаємодія з третіми особами не можуть бути заздалегідь передбачені. Саме тому Резолюція поставила питання про перегляд підходів до відповідальності – чи слід створювати окремий режим, де робот (або цифрова технологія) сам стає носієм відповідальності, чи залишати фізичну чи юридичну особу як суб'єкта відповідальності за дії ШІ, але із запровадженням спеціальних механізмів страхування, фондів відшкодування шкоди або обов'язкового «кураторства» за такими системами.

Отже, сьогоденні міжнародна практика схиляється до того, що: повна самостійна юридична відповідальність ШІ поки що є радше теоретичною конструкцією; більш реалістичним є варіант «розподіленої відповідальності», де відповідальність ШІ оформлюється через власників чи розробників, а спеціальні юридичні інструменти (страхування, реєстрація, аудит) мінімізують ризики для третіх осіб [7].

У зазначеному положенні констатується факт відставання правового регулювання від суспільних відносин, що розвиваються і потребують такого регулювання. Це положення Резолюції обґрунтовується випадками збою робототехніки, що почастишали і призвели до нещасних випадків. Нині в цей час гостро постає питання, пов'язане з тим, хто має нести юридичну відповідальність за несправність транспортного засобу, вчинення дорожньо-транспортної пригоди, заподіяння смерті або шкоди здоров'ю іншим особам. Так, ще 2016 року в США автомобіль Tesla Model S скоїв аварію, внаслідок якої людина, яка перебувала в ньому, загинула. У 2017 році в США автономний автомобіль Uber збив на смерть пішохода. 2018 року в США автомобіль Tesla Model S знову потрапив в аварію, зіткнувшись із поліцейською машиною. При цьому винну особу у скоєнні зазначених вище правопорушень так і не було покарано.

Заподіяння смерті роботами – тема, що заслуговує на всебічне дослідження правовою спільнотою. Зі збільшенням автоматизації виробничих процесів випадки загибелі людей з «вини» роботів зростають, і за останні кілька років заподіяння смерті роботами на виробництві налічує вже близько десяти випадків. Нещасні випадки відбувалися переважно через порушення коректного функціонування робота, роботу всупереч правилам функціонування робота, роботи всупереч заданим налаштуванням, нездатності робота відрізнити робітника від об'єктів, з якими вони працюють. При цьому подібні події кваліфікуються лише як нещасні випадки на виробництві, але не кримінально каране діяння. Випадки автомобільних катастроф через збій у роботі автопілотованих автомобілів, смертей на виробництві, завданих роботами, свідчать про досягнення такої автономії роботизованими системами, яка унеможливила контроль над їх функціонуванням і, як наслідок, виключення юридичної відповідальності їхніх розробників або власників. Правова спільнота вже сьогодні зіткнулася з проблемою визначення винної особи та покладення юридичної відповідальності за збій автономної роботизованої системи.

Також за критерій можна взяти проблему здатності роботами ухвалювати правові рішення, бути вирішальною інстанцією в праві.

З юридичного погляду штучний інтелект залишається складним об'єктом, що лише опосередковує правовідносини між реальними суб'єктами – людьми чи організаціями. Він не володіє такими необхідними ознаками суб'єкта права, як здатність самостійно набувати й реалізовувати права та обов'язки, несе відповідальність чи ухвалювати правові рішення. Надання системам ШІ статусу юридичного суб'єкта створило б небезпечну ситуацію: це фактично ставило б людей у залежність від створених ними ж об'єктів і могло б породжувати прогалини в праві, якими скористалися б для уникнення відповідальності справжні винуватці правопорушень.

Отже, хоча автоматизація юридичної практики вже відбувається і приносить практичні результати, правовий статус таких систем має залишатися в межах інструментальної ролі, а відповідальність за використання – покладатися на їхніх розробників, власників та користувачів.

Перевагами використання ШІ у праві необхідно виділити: швидкість та обсяг обробки інформації (алгоритми здатні опрацювати великі масиви нормативних актів, судових рішень і доктринальних джерел упродовж секунд, що значно перевищує можливості людини, що особливо корисно при пошуку прецедентів, аналізі масових спорів чи формуванні судової практики); автоматизація однотипних завдань

(складання типових договорів, позовних заяв, процесуальних документів може бути покладено на системи ШІ, що зменшує навантаження на юристів і дозволяє їм зосередитися на більш складних питаннях); підвищення доступності правових послуг (використання чат-ботів і експертних систем робить юридичну допомогу доступнішою для широкого кола громадян, зокрема для тих, хто не може дозволити собі традиційні юридичні консультації); аналітика і прогнозування (системи здатні моделювати ймовірність певних рішень у судах, що допомагає визначати ризики та формувати стратегії ведення справ).

Ризиками використання ШІ у праві необхідно виділити: відсутність юридичної суб'єктності (цифрові технології залишаються лише об'єктом і не може нести відповідальність за помилки чи неправомірні дії, що створює ризик уникнення відповідальності з боку реальних суб'єктів (розробників, користувачів); обмеженість у складних справах (нейронні мережі добре працюють у стандартних ситуаціях, проте у випадках із нестандартними обставинами вони не здатні забезпечити належний рівень правової аргументації чи врахування соціального контексту); можливість упередженості (bias) (якщо навчальні дані містять системні помилки чи упередження, то рішення ШІ будуть їх відтворювати, що особливо небезпечно у сфері кримінального права чи трудових спорів); загроза конфіденційності та безпеки даних (використання цифрових технологій передбачає обробку великих обсягів персональних даних, що породжує ризики витоку, зловживання або несанкціонованого доступу); ризик «юридичного формалізму» (надмірна автоматизація може звести право до механічного застосування норм без урахування справедливості, принципів верховенства права та ціннісного виміру).

Таким чином, переваги ШІ у праві полягають у підвищенні ефективності та доступності юридичних послуг, але ризики вимагають чіткої системи контролю, прозорості алгоритмів та обмеження ролі ШІ до інструментальної функції. Юридична відповідальність і ключові рішення повинні залишатися за людиною.

Доцільно чітко розрізняти роботизовані об'єкти й роботів, що імітують людину [9; 10]. Перші функціонують у режимі технічної допомоги та залежать від безпосереднього людського управління чи нагляду. Показовим є напівавтономний комплекс IBM Watson, який виконує завдання в дослідженнях ДНК, освіті, агротехнологіях, але отримує інструкції від оператора. Аналогічні системи застосовуються в промисловості, медицині (зокрема молекулярні нанороботи), обороні, спостереженні, авіації (дрони) тощо. Їх правове врегулювання спирається на статус традиційних суб'єктів: розробників, власників, операторів і користувачів, які визначають мету, параметри та межі застосування і несуть відповідальність за наслідки.

Наразі жоден із відомих зразків не досяг рівня «суперінтелекту» – інтелекту, що перевершує людський у всіх сферах (наукова творчість, практична мудрість, соціальна компетентність). Потенційна поява таких систем стане викликом для держави й права, адже автономна самоevolюція й самоналаштування поза межами людського контролю ставлять під сумнів дієвість класичних механізмів регулювання, нагляду та відповідальності.

Водночас зближення цифрових технологій і біотехнологій висуває на порядок денний гібридні форми – «напівлюдину / напівробота» – не лише як зовнішню імітацію, а як інтеграцію обчислювальних і біологічних компонентів. Утворення надрозумних біоцифрових систем поки що є гіпотезою, однак швидка еволюція автономних агентів свідчить про поступ до складніших форм. Для правопорядку визначальною є не матеріальна «фізика» носія (електронна або органіко-хімічна), а наявність перевірюваних критеріїв суб'єктності: ідентифікованість, простежуваність причинно-наслідкових зв'язків, підконтрольність і можливість ефективного покладення відповідальності.

Отже, на сучасному етапі регуляторно виправданою є модель, у якій роботизовані системи визнаються інструментами підвищеної небезпеки з режимом контрольованої делегації дій: фіксований ідентифікатор, вимоги до прозорості та аудитуваності, страхове покриття шкоди, призначення відповідального куратора, ведення журналів подій і наявність процедурних «вимикачів». Лише за дотримання цих умов можливе безпечне масштабування автономних функцій без підриву засад персоніфікованої відповідальності й належної правової процедури.

Таким чином, цифровізація та інтеграція систем штучного інтелекту у повсякденні практики, а також у взаємодію людини, суспільства й держави висувають до національного права вимогу адаптації до нових інформаційно-комунікаційних умов. За наявності технологічних ризиків і загроз необхідно, з одного боку, сформувати ефективний правовий інструментарій охорони гуманістичного змісту права, його базових інститутів і принципів демократії, гарантій прав і свобод людини. З іншого боку, слід цілеспрямовано використовувати сучасні технології для підвищення якості та передбачуваності регулювання, оптимізації процедур публічного управління й правозастосування, а також для забезпечення узгодженої й безпечної взаємодії особи, суспільства та держави в умовах цифрової трансформації.

Список використаних джерел:

1. Попович Т. П. Правосуб'єктність штучного інтелекту: майбутнє чи ілюзія? *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2025. Випуск 89. Частина 1. С. 144–170.
2. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_EN.html

3. Turing A. M. Computing machinery and intelligence. 1950. P. 433–460. URL: Downloads/turing.pdf
4. Alexandre F. A. The Legal Status of Artificially Intelligent Robots: Personhood, Taxation and Control. 2017. 68 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2985466
5. Andrade F., Novais P., Machado J., Neves J. Contracting agents: legal personality and representation. *Artificial Intelligence and Law*. 2007. № 15. P. 357–373. URL: <http://www4.di.uminho.pt/~pjn/Projectos/AIRJ/Docs/2007%20-%20Journal%20AILAW.pdf>
6. Carbo JPedraza JMolina J(2025)Agents preserving privacy on intelligent transportation systems according to EU law *Artificial Intelligence and Law* 10.1007/s10506-024-09391-033:2(437-470)
7. Dahiyat E. Law and software agents: Are they “Agents” by the way? *Artificial Intelligence and Law*. 2021. 129:1(59-86) Online publication date: 1-Mar-2021. DOI: doi.org/10.1007/s10506-020-09265-1.
8. AI And The Law – Navigating The Future Together. URL: <https://unu.edu/article/ai-and-law-navigating-future-together>
9. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_EN.html
10. Бочкова І. І. Біотехнологія як засіб вирішення глобальних проблем сучасності: нормативно-правовий аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія: Право*. 2012. № 2 (6). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12biinpa.pdf>

Дата першого надходження статті до видання: 21.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026